

Mély-ég objektumok

április-május

Észlelő	észlelés	műszer
Babcsán Gábor (Budapest)	3	9,0 MC
Berente Béla (Kocsér)	3	25,0 C
Cziniel Szabolcs (Pannonhalma)	2	4,3 L
Hevesi Zoltán (Kaposvár)	10	10,0 T
Iványi Tamás (Ivád)	3	15,0 T
Kocsis Antal (Balatonkenese)	2	8,0L
Kónya András (Szomolya)	6	11,0 T
Ladányi Tamás (Balatonfűzfő)	16	5,0 L
Molnár Zoltán (Torda, R)	1	19,5 T
Papp Sándor (Kecskemét)	3	24,4 T
Polgár Tibor (Budapest)	2	30,0 T
Sápi Csaba (Kecskemét)	1	20,0 T
Szarka Levente (Kecskemét)	2	16,2 T
Szauer Ágoston (Szombathely)	4+4 fotó	11,0 T
Vicián Zoltán (Héhalom)	2	25,0 T
Vincze Iván (Pécs)	2	5,0 L

Összesen 16 észlelő 64 megfigyelést végzett.

Rövidítések: GX= galaxis, NY= nyílthalmaz, GH= gömbhalmaz, PL= planetáris köd, DF= diffúz köd, SK= sötét köd, LM= látómező, EL= elfordított látás, KL= közvetlen látás, T= Newton-reflektor, L= refraktor, C= Cassegrain-távcső, MC= Makszutov-Cassegrain-távcső, B= binokulár, M= monokulár.

A mély-eges szempontból is meg lehetően közepesen jellemezhető két hónapról ismét szép számú megfigyelést küldtek be észlelőink. Elismerés illeti a két, gyakorlati szempontból is hasznos észleléssorozatot végző észlelőt, Hevesi Zoltánt és Ladányi Tamást. Az általuk beküldött anyag ugyan nem szerepelt az aktuális mély-ég ajánlati listán, azonban az adott távcsőkategóriában (11 T és 5 L) a Leo-galaxisokról és Messier-objektumokról készített szép, szisztematikus, katalógusadatokról és fotóktól nem befolyásolt rajzaikkal hasznos munkát végeztek. Több észlelő is beküldött az ajánlati listán szereplő objektumokról jóminőségű egyedi megfigyelést. A jövőben lehetőség szerint a mély-ég ajánlatban (jelen-

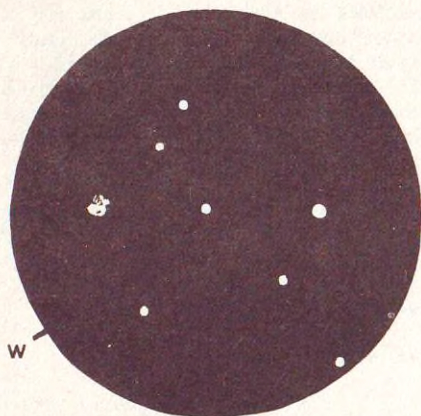
ségnaptár) szereplő objektumok észlelését kérem a megfigyelőktől, hogy minél több észlelő munkáját lehessen a szűkre szabott keretek között ismertetni!

NGC 4147 GH Com

11,0 T, 82x: A csövet mozgatva halvány foltocskaként tűnt fel a csillagmezőben. 54x: Szemszoktatás után jóval határozottabb a látvány. Körszimmetrikus, kompakt, teljesen bontatlan GH, fényes, majdnem csilagszerű manggal. Nagyobb nagyítás sem hoz többet. (Szauer Ágoston)

20,0 T, 63x: Itt a legfényesebb, már jól láthatóan kiterjedt. 100x: Kb. 40" átmérőjű, kerek fényfolt, bontás nélkül. Egy 9^m,0-s csillagnál halványabbnak tűnik, részletek nem

látszanak. Egy halvány üstökös magjához hasonlít. További nagyításnál jelentősen csökken fényessége. (Sápi Csaba)

20,0 T 100x LM= 25'

)- A IX. osztályba sorolt GH $9^m,4$ összfényességű (az RDC katalógus szerint csak $10^m,3$), látszó átmérőjére is több adat ismert $1,4$ -től 4 '-ig. A 26 kpc távolságban lévő GH közepes távcsövekkel is nehéz objektum. Felbontás szempontjából 30 cm feletti műszereket igényel.

NGC 5272 = M3 GH CVn

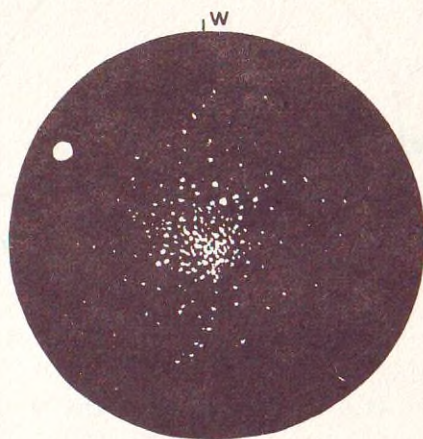
5,0 L, 27x: Kerek, fényes GH, talán $5'$ körüli átmérővel. 54x: Az objektum $2/3$ -ad részét a mag teszi ki, amely befelé fényesedik (Vicián Z.)

5,0 L, 54x: Fényes, kerek GH. A mag és a halo között nem éles az átmenet. A körvonalak határozottak. A centrum mintha DK-re tolódott volna. Bontás nincs, de a mag vattaszzerű benyomást kelt. (Vincze Iván)

8,0 L, 53x: Fénylő parázs, nagyjából kerek, a mag nagyméretű. 168x: A teljes felület grízes, a peremen sok egyedi csillag érezhető. (Babcsán G.)

15,2 T, 180x: Élesen, gyönyörűen felbontott GH! A mag háromszög alakú, úgy tűnik, rengeteg csillaga látszik, a legfényesebbek $12^m,0$ kö-

rüliek és kékes színűek. A halóban kiágazó csillaglancok ívelnek a LM-ben. (Babcsán Gábor)

15,2 T 180x

)- A $6^m,4$ összfényességű GH valójában $20'$ átmérőjű, de amatőrtávcsövekben is $6'$ - $10'$ látszik belőle. Bármilyen távcsővel érdekes látvány. Bontás 8 - 9 cm-től (100 x-os nagyítás fölött) várható a perifériákon, majd 15 - 20 cm-től a centrumban is.

NGC 2903-5 GX Leo

10,0 T, 47x: Könnyen látszó, fényes, ovális köd. Csillagszerű mag, KL-sal is észrevehető. (Kovács Zsolt)

11,0 T, 32x: Azonnal szembeütő, nagy, ovális GX. 54x: Egyenletesen fényes felület, hirtelen halványuló peremmel. A lapultság aránya $1:2$. A hossz tengely pozíciója PA $130^{\circ}/310^{\circ}$. A középpontja környékén egy kb. $12^m,0$ -s csillag vagy csillagszerű mag látható. (Hevesi Z.)

)- A $9^m,0$ összfényességű, de $11' \times 5'$ -es nagyfelületű köd egy $4,3$ Mpc távolságban fekvő Sc típusú GX, amely azonban kisebb távcsövekkel is nagyon könnyen elérhető.

A rajz szerint egy DNy-ÉK-i elrendeződésű, irreguláris halmaz, kb. 35 taggal.

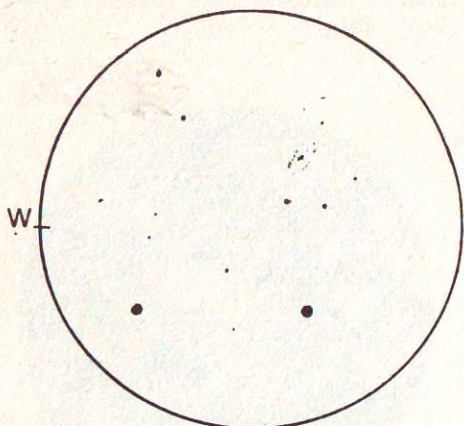
)- A halmaz 4^m_9 -s összfényességével és 20'-es méretével vidékről szabad szemmel is elérhető, 0^o_5 -kal ÉNy-ra a Ser egy 5^m_6 -s csillagától. Bármilyen távcsővel tanulmányozható, de teljes bontásához legalább 15–20 cm-es átmérő és 100x-os nagyítás kell a halványabb, 10^m_0 – 13^m_0 -s halmaztagok miatt. Nagyobb távcsövekkel kb. 90–100 csillag látható a furcsa elrendeződésű nyílthalmazban, amely 10 fényévnyi területen fekszik, tőlünk mintegy 500 pc-ra. Az objektum egyike Caroline Herschel felfedezéseinek.

IC 4665 NY Oph

4,3 L, 25x: Szép, fényes, kiterjedt halmaz, könnyen felkereshető helyen. Teljesen bontatlannak tűnt, és a Praesepéhez hasonlónak, legalább 1° -nyi területet fed le. (Czi-niel Sz.)

NGC 3910, 3193 GX Leo

NGC 3190. 11,0 T, 96x: Kerek, befelé kissé fényesebb korong, elég könnyen látható. 169x: Gyengébb látvány, csökkent felületi fényességgel. (Hevesi Z.)

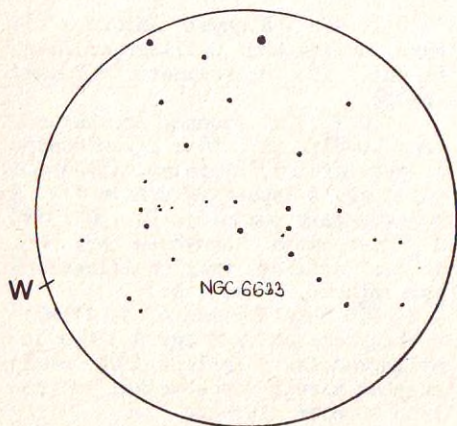
11,0 T 54x LM= 59'

NGC 6633 NY Oph

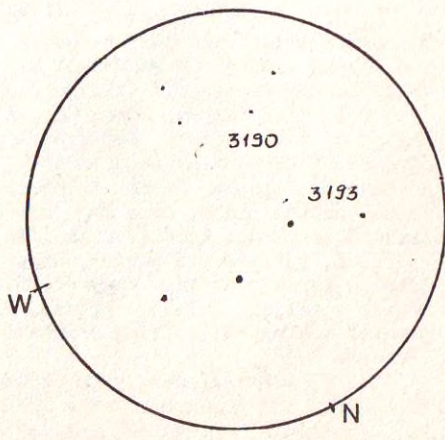
8x30 B: Hosszú ködösségnek tűnik, bontás nélkül. (Ladányi T.)

5,0 L, 54x: Furcsa alakú, látványos halmaz, halvány halóba ágyazott, elszórt csillagokkal, kb. 20 tag látható (Ladányi T.)

11,0 T, 32x: Könnyen azonosítható, elég fényes halmaz. 96x: Szét-szórt, de fényes csillagok által alkotott szabálytalan halmaz. A halvány tagok EL nélkül is jól láthatóak. (Kónya A.)

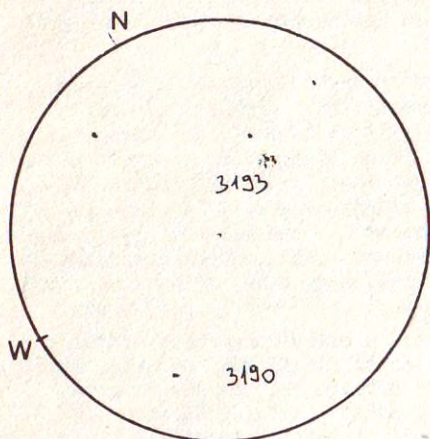
5,0 L 54x LM= 50'

11,0 T 96x LM= 44'

25,0 C, 150x: 2'—3'-es elnyúlt ködfolt, kifejezetten kemény, csillagszerű manggal. Lapultság: 1:3 arányban, ÉNy/DK-i pozícióval. (Berente B.)

NGC 3193. 11,0 T, 32x: Látható, csillagszerű. 96x: Erősen csillagszerű, de halvány, nagyon kicsi halo látszik a mag körül. 169x: Határozottan jobb a látvány, a nagyobb méret ellenére a felületi fényesség megmaradt. Csillagszerű mag, változatlanul. A köd alakja szabályos, kerek. (Hevesi Z.)

25,0 C 150x LM= 17''

25,0 C, 150x: Kompakt, kör alakú ködfolt, nagyjából 1' tájéki, ezt is csillagszerű mag jellemzi. (Berente B.)

)- Ezúttal két különböző kategóriájú távcsővel készített észlelést mutattunk be összehasonlításként (a 25 cm-es Cassegrain képe tükörfordított). Mindkét észlelés korrekt, a kisebb távcsővel az NGC 3190 elnyúlt alakja nem volt észrevehető, míg a 25 cm-es Cassegrainnel a közepesnél valamivel jobb légkörnél nem látszott a 13^m,0-s NGC 3187 GX, noha a megfigyelő tudott létezéséről, mégsem "képzelte oda" a két 11^m,0-s GX mellé.

PAPP SÁNDOR

Kettőscillagok a Lacertában

A kis Lacerta (Gyík) csillagkép legfeltűnőbb alakzata egy W-betű, melyet 4 magnitúdós csillagok alkotnak. Nem tartalmaz látványos kettőst, legfeljebb a 8 Lac emelkedik ki vizuális észlelési szempontból. Két fehér B típusú csillagból áll, melyek 5^m,8 és 6^m,6 fényesek, 22^m,3-cel elválasztva nagyjából É/D-i irányban. Két további társ (9^m,5 és 10^m,5) is látszik a közelben. A fényesebbnek van egy 13^m-s kísérdője kb. 9"-re, PA 226 felé.

Ha az 1 Lac-ra irányítjuk távcsövünket, s várunk néhány percet, az STF 2894 vonul a LM-be. Teljes 2^m különbség van a 6^m-s főcsillag és társa között, de a 15^m,7-es szögtávolság könnyűvé teszi észlelését egy 6,3 cm-es refraktor számára.

A 10 és 16 Lac olyan kettősök, melyek szinte ikreknek tekinthetők. Mindegyik egy 5^m-s és egy 8^m,5-s csillagból áll. A szögtávolság és a PA is csaknem azonos. Azonban van egy lényeges különbség is köztük. Nézzük meg tüzetesebben a 16 Lac-t. A főcsillagtól mintegy 27^m,5-cel É-ra, elveszve annak ragyogásában van egy 11^m,5-s társ. Sohasem láttam ezt a csillagot 7,6 cm-es f/10-es reflektorommal, s azt gyanítom, hogy legalább 10 cm-es műszert igényel.

Amikor néhány éve a 16 Lac-t észleltem, kissé elmozdítottam a távcsövet Ny felé. Meglepetésemre egy széles, látványos hármas jött a LM-be, melyet később mint a h 1823-at azonosítottam. A források némileg eltérő adatokat közölnek e trióról; a BCH-ban lévő adatok közelítették meg a látottakat a legjobban. Két halványabb társ is látható 15 T/100x-ossal.

A 10 Lac-nak is van egy szomszédja, melyet érdemes megnézni. Ez a 8^m-s STF 2926 jelű kettős könnyen megtalálható ugyanazon LM-ben, mint a 10 Lac, tőle 20'-cel DNy-ra. Bár a katalógusok szerint egyenlőek, én 0^m,5 különbséget észleltem a komponensek között.

GLENN F. CHAPLE

(DSM 5/11, 1981. nov., ford. Koc)